

Ecologische corridors tussen duinen en achterland

MARIA ZANDBERG

Nederland versnipperd. Door aanleg van wegen, steden, industrie en intensieve landbouw staat de natuur sterk onder druk. Leefgebieden verkleinen en planten en dieren raken geïsoleerd van elkaar. Het vinden van een partner wordt daardoor steeds moeilijker en uitwisseling, hervestiging en aanvulling van buitenaf is dan ook erg belangrijk, omdat anders planten en dieren uiteindelijk verdwijnen. Om dit een halt toe te roepen wordt van alles geprobeerd, waarbij de eerste prioriteit het vergroten van het natuurgebied heeft. Daarna komt het aanleggen van corridors tussen natuurgebieden, wat staat te gebeuren tussen de duinen en het achterland.

Een corridor is een zone, waarin plant en dier kunnen verblijven, waar ze voedsel kunnen vinden, overnachten en voortplanten, maar vooral ook waarin ze zich kunnen verplaatsen tussen twee natuurgebieden. Iedere soort stelt andere eisen aan zo'n corridor. De ene soort is gebonden aan moeras, de ander weer aan bos. In de Duin- en Bollenstreek zal binnenkort worden begonnen met het uitwerken van plannen voor zulke corridors. Deze corridors zijn onder andere opgenomen in het Pact van Teylingen (zie ook artikel in Duin nr 3 1996). Vervolgens zijn ze globaal uitgewerkt in het Landschapsbeleidsplan van het Samenwerkingsorgaan Duin- en Bollenstreek. In januari 1998 zal Stichting Duinbehoud een nadere uitwerking ervan presenteren. Deze uitwerking heeft de naam Plan Eekhoorn gekregen, omdat de eekhoorn gebruik maakt van veel verschillende corridors in het landschap. Ook laat hij zich niet weerhouden door kleine onderbrekingen in zo'n corridor. Hij loopt over de grond, springt van boom tot boom en hij zwemt zelfs door het water.

De eekhoorn heeft zijn naam gegeven aan het plan omdat hij/zij gebruik maakt van veel verschillende corridors in het landschap. Ook laat hij/zij zich niet weerhouden door kleine onderbrekingen in de corridor tussen natuurgebieden. Hij (m/v) loopt over de grond, springt van boom tot boom en hij zwemt zelfs door het water (foto: Henk Harmsen).

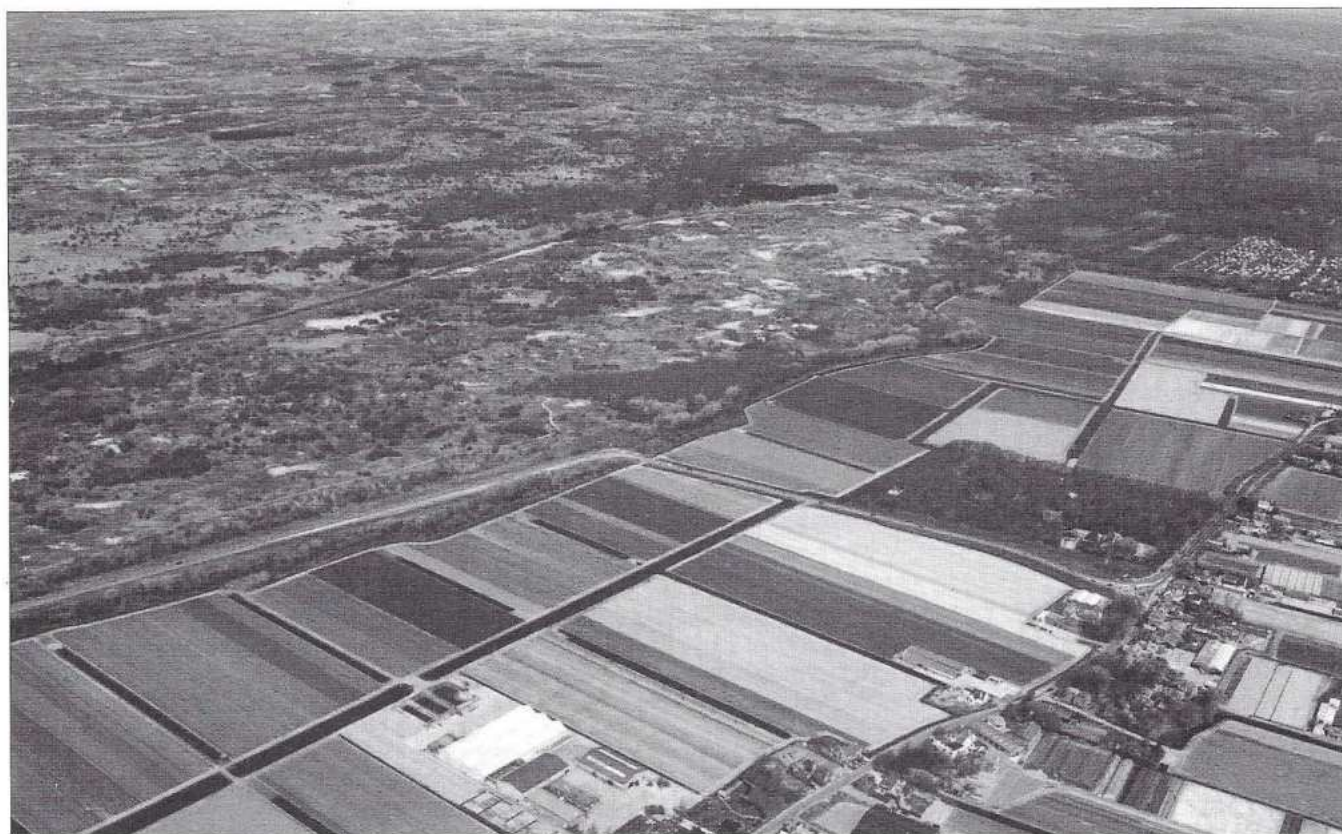

Plan Eekhoorn

Eén van de corridors verbindt de Amsterdamse Waterleidingduinen (AWD) bij De Zilk met het landgoed Keukenhof bij Lisse. Het gebied tussen de duinen en het landgoed bestaat voornamelijk uit bollenelden, dus is het nou niet bepaald rijk aan natuurwaarden. Voor de eekhoorn is het net een woestijn, die moeilijk over te steken is. Door de corridor zal de eekhoorn in de toekomst echter weer vanuit de duinen naar het landgoed kunnen trekken. Hopelijk zal hij er zich ook blijvend vestigen. Eekhoorns zijn boomedieren, die overdag actief zijn. Hij lust graag zaden en knoppen van naaldbomen. Daarom kun je hem bij voorkeur vinden in naaldbos en gemengd bos, maar ook in loofbos. In het voorjaar wordt zijn menu aangevuld met jong blad en soms rupsen, eieren en jonge vogels. Ieder seizoen heeft hij zo zijn voorkeur om het menu aan te vullen: in de zomer met gallen, in de herfst met paddestoelen en in de winter met schors. Hij leeft solitair in bolvormige grote nesten, waar vaak een oud vogelnest voor wordt gebruikt. De corridor wordt natuurlijk niet alleen voor de eekhoorn aangelegd. Het is bedoeling dat ook oranjepijp, watervleermuis, waterspitsmuis en egel gebruik gaan maken van de corridor. Het zal dan ook een gevarieerde corridor met veel gradiënten en overgangen moeten worden. Niet alleen bomen maar ook overgangen met struweel en kruiden zijn belangrijk: een parkachtig landschap dus.

Wat is er al aanwezig?

In de corridor tussen de Amsterdamse Waterleidingduinen en landgoed Keukenhof is een aantal bosclementen aanwezig. De vuilnisbelt is er één van. Hierop groeien nu al bomen en struiken zoals populier, wilg, meidoorn en vlier. Het is de bedoeling dat hier zich uit zichzelf een bosje ontwikkelt. Soorten die je er dan kunt vinden zijn eik en berk, maar ook meidoorn en braam. Voor het zover is zijn we inmiddels vele jaren verder. Een ander element is een restant van een bosje met eiken(hakhout) in het bezit van een particulier. Het beheer van dit stukje bos zou minder intensief kunnen. Nu wordt alles kort gehouden en is er weinig natuur meer te bekennen. Door juist een kruidenlaag te ontwikkelen wordt het bosje weer interessant voor gehakelde aurelia en andere insecten. Overleg met de eigenaar is hierbij belangrijk. Andere elementen in de verbinding zijn het Steengrachtekanaal, de struweelvegetatie langs het Oosterduinse Meer, het fietspad met grasberm en hakhoutelementen, en de bosstrook langs Duinschoten. Dit alles is echter nog niet voldoende om de functie van corridor voor de eekhoorn en andere dieren te kunnen vervullen. In het gebied zijn namelijk een aantal barrières aanwezig. Onder de provinciale weg is een fietstunnel aanwezig, die niet echt aantrekkelijk is voor de eekhoorn.

Duinzoom met bollenland bij De Zilk (foto: Paul Paris).

Eén van de corridors verbindt de Amsterdamse Waterleidingduinen (AWD) bij De Zilk met het landgoed Keukenhof bij Lisse. Het gebied tussen de duinen en het landgoed bestaat voornamelijk uit bollenvelden. Bollenvelden zijn ecologische woestijnen, die voor vrijwel geen enkel dier aantrekkelijk zijn (foto: Paul Paris)

Daarom dient deze onderdoorgang voor de eekhoorn en andere dieren te worden aangepast. Daarnaast vormt de Leidse Vaart met steile oevers en de spoorlijn Haarlem-Leiden een barrière. Als het de eekhoorn al lukt om op de oever van de Leidse Vaart te klauteren, dan moet hij nog de spoorlijn oversteken. Plas-dras oevers en begeleidende beplanting zijn een mogelijke oplossing. Een andere handicap is de bollenteelt, die direct aan de corridor grenst. Door bestrijdingsmiddelen en meststoffen wordt de corridor vervuild. Belangrijk is dat spuitvrije zones erlangs worden gerealiseerd.

Wat moet er verder nog gebeuren?

De aanwezige elementen in de corridor moeten worden uitgebreid tot een strook bos ontstaat. Deze strook bestaat uit groepjes bomen, kleine bosjes omzoomd door struweel met zoom- en mantelvegetaties

overgaand in kruidenrijke grasvegetaties.

Aanvullend op de corridor is de realisatie van erfbeplantingen en het beheer van akkerranden van belang. Hiermee ontstaan kleine leefgebiedjes en aanvullende verbindingen in de bollenvelden.

In de corridor komen bomen zoals eik en berk te staan. Ook vlinders komen aan hun trekken. Er staan namelijk voedselplanten als braam in combinatie met planten voor het afzetten van eieren (grote brandnetel en rood zwenkgras). Daarnaast kun je er struiken vinden als meidoorn en vlier. Na verloop van tijd zal een corridor van structuurrijk oud bos ontstaan met veel boomholten en vermolmd hout. De verwachting is dat er door een ander waterbeheer in de duinen kwel gaat optreden. Door deze kwel te scheiden van voedselrijk water is het mogelijke waardevolle kwelvegetaties terug te krijgen.

Hiervoor zou een duinrel kunnen worden aangelegd aansluitend op het Steengrachtkanaal. In deze duinrel kan de kwel worden opgevangen. Opname van de duinrel in de corridor zal ook de natuurwaarde van de corridor vergroten. Aanleg van poelen en verbreding van sloten met natuurvriendelijke oevers vergroot er bovendien de variatie.

Voor de ontwikkeling van de bosstrook kunnen de belangrijkste boomsoorten worden aangeplant. Het beheer richt zich de eerste decennia op het versterken van de variatie. De zandgrond biedt goede kansen voor schrale, bloemrijke vegetaties. Deze vegetaties zijn door begrazing en/of maaien inclusief afvoeren in stand te houden.

Voordat het zover is zal nog heel wat heen en weer gepraat moeten worden: met eigenaren, toekomstige beheerders, gemeenten e.d. Maar de eerste stappen in de richting van een corridor voor o.a. de eekhoorn zijn gezet. We hopen met de streek, dus met de boeren en particulieren die binnen de corridor liggen, een bijdrage te leveren aan het herstel van de ecologische relaties tussen de duinen en het achterland.

